

УДК 338.4

С. М. Сокотенюк,
асистент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України "КПІ"

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

S. Sokotenyuk,
assistant Department of International Economics National Technical University of Ukraine "KPI"

ROLE OF GOVERNMENT IN ENSURING ECONOMIC SECURITY OF GAS DISTRIBUTION COMPANIES

У статті наголошено на ролі держави в забезпеченні економічної безпеки газорозподільних підприємств, на існуванні декількох аспектів взаємовідносин держава — підприємство. Держава як об'єкт безпеки представляє об'єднаного споживача: населення і підприємства, для яких послуги, що надаються газорозподільними підприємствами, мають бути технічно і економічно доступними, не викликати аварійних ситуацій і забруднення навколишнього середовища. Зазначено, що стан об'єкту визначається технічним станом газорозподільних мереж, їх розгалуженістю і щільністю, для можливості підключення нових споживачів, і ціною.

Діяльність державних структур в ролі суб'єкта економічної безпеки забезпечується через здійснення бюджетної, фінансової політики, шляхом прийняття законодавчих актів, регулювання діяльності природно-монополістичних сегментів ринку. Наведено ряд нормативно-правових актів, які регламентують діяльність газорозподільних підприємств із зазначенням основних її напрямів, що підлягають управлінню, контролю, або регулюванню з боку державних інституцій. Виділено їх визначальні моменти.

Підкреслено, що державні структури самі можуть виступати в ролі джерела загроз економічній безпеці газорозподільних підприємств.

Доведено пріоритетність ролі держави в досягненні економічної безпеки газорозподільних підприємств, що полягає у вирішенні суперечності між постачальником послуг, в останні роки, представленим переважно, приватним капіталом, що самостійно через дію теорії "фіаско" ринку, не здатен узгодити свої приватні інтереси із соціально-економічними потребами суспільства і споживачем: населенням і підприємствами.

The article emphasized the state's role in ensuring economic security of gas distribution companies, the existence of several aspects of relations between the state enterprise. State — object security represents consumer associations: people and enterprises for whom the services provided gas distribution companies have to be technically and economically reasonable, to cause accidents and pollution. It is noted that the state of an object is determined by the technical condition of gas distribution networks, their branching and density connectivity for new customers, and price.

The state authorities as a subject of economic security is ensured through the implementation of the budget, fiscal, policy, through the adoption of legislation regulating natural monopoly segments. Shows the number of legal acts that regulate the activity of gas distribution enterprises indicating its main areas subject to the management, control or regulation by the state institutions. Highlight their defining moments.

It is emphasized that the state structures themselves can act as a threat to economic security of gas distribution companies.

We prove the priority of the state's role in achieving economic security of gas distribution companies, which is to solve the contradiction between the service provider, in recent years, represented mainly by private capital, through the action of their own theory of "failure" of the market, is not able, to reconcile their private interests with the socio-economic needs of society and the consumer: the people and businesses.

Ключові слова: газорозподільні підприємства, зовнішні загрози економічній безпеці, роль держави, активна і пасивна взаємодія суб'єктів економічної безпеки, суб'єкт і об'єкт економічної безпеки, загроза і об'єкт загрози економічній безпеці.

Key words: gas distribution companies, external threats to economic security, the role of the state, active and passive interaction of economic security, the subject and object of economic security, threat and a threat to economic security facility.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

22 роки незалежності не привели до збільшення енергетичної небезпеки України, не дивлячись не на значні обговорення, не на виділені з бюджету чи залучені ззовні кошти. Країна потерпає від енергетичної залежності від Росії,

що вела, веде і вестиме газові війни, кожного разу як тільки відчуватиме в цьому потребу. Ставши на шлях розбудови самостійної держави, слід в першу чергу, відпрацювати методи досягнення економічної, а в випадку з Україною, енергетично-економічної незалежності. Головною ланкою,

що має започаткувати, розробити концепцію, забезпечити фінансування, підключити потужну команду науковців для дослідження шляхів ефективного вирішення проблеми, і, головне, контролювати цей процес — є держава, а саме: органи влади, на які покладено такі обов'язки.

В ЗУ "Про основи національної безпеки України" [1], до складу останньої включають, поряд з численними іншими складовими, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію, реальних та потенційних загроз національним інтересам у сфері функціонування природних монополій. Причому до реальних і потенційних загроз згідно з цим ЗУ віднесено критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення; недостатні темпи відтворювальних процесів, неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці, неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, наростаюче науково-технічне відставання України від розвинених країн світу.

Відсутність протягом зазначеного періоду позитивного зсуву в бік підвищення економічної незалежності, підтвердженням якого стали події кінця 2013 — початку 2014 років, приводять до висновку про те, що роль держави у виконанні усіх без винятку завдань, які покладені на неї, є настільки значущою, що підміна загальносуспільних цілей можновладцями задоволенням приватних потреб, здатна завести країну у край безвихідне становище. Тому актуальним залишається питання з'ясування ролі держави в забезпеченні економічної безпеки газорозподільних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Усе частіше в наукових дослідженнях державним структурам відводиться роль складової зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства. Іноді дослідження зводяться до визначення відсотку значущості загрози серед інших суб'єктів зовнішнього середовища. Так, дослідженням впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств в останні роки займалися наступні науковці: Близнюк А.О., Бойкевич О.Р., Веретенникова Г.Б. [2], Васильців Т.Г. [3], Міщенко С.П. [4], нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємств розглянув Вихристюк О.С. [5]. Дослідник пропонує виділяти позитивні й негативні сторони державного регулювання, однак, не припускає, що державні структури можуть самі виступати джерелом загроз економічній безпеці підприємств.

Вважається доцільним комплексно дослідити роль держави в забезпеченні економічної безпеки газорозподільних підприємств, як підприємств інфраструктурної сфери, що відносяться до природно-монопольного сегменту ринку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є виявлення ролі держави у сприянні забезпеченню економічної безпеки газорозподільних підприємств. Вивчення особливостей її впливу на діяльність підприємств інфраструктурної сфери в Україні. Опис чотирьох ролей зазначеного впливу, коли держава виступає одночасно суб'єктом і об'єктом економічної безпеки підприємства, джерелом загрози і об'єктом загрози економічній безпеці підприємства.

Дослідження причинно-наслідкових зв'язків між важелями державного впливу на діяльність газорозподільних підприємств і ймовірністю настання очікуваних позитивних результатів, причому за основну місію діяль-

ності таких підприємств приймається досягнення здатності в будь-якій перспективі задовольняти потреби підприємців і населення в послугах обслуговуючого характеру, у відповідній якості і необхідній кількості. Останнє може входити в суперечність із діяльністю ключових внутрішніх ланок економічної безпеки підприємства: власників і менеджменту, однак, саме держава, покликана розв'язати її.

МЕТОДОЛОГІЯ

Інформаційною базою дослідження є матеріали Державного комітету статистики України та фінансова звітність емітентів цінних паперів. При здійсненні дослідження використані методи: аналізу і синтезу для розкриття змісту, сутностей та особливостей пасивної і активної взаємодії підприємств газорозподільної сфери із державними структурами як елементом зовнішнього середовища, виявлення тенденцій негативного і позитивного впливу на економічну безпеку газорозподільних підприємств; діалектичний, логічний для розгляду процесів і явищ та абстрактно-логічний для здійснення теоретичних узагальнень та формулювання висновків.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Не дивлячись на обмеженість державних ресурсів, і, необхідність залучення приватного капіталу, майже повної приватизації газорозподільних підприємств, теорія "фіаско" ринку не перестає бути актуальною. Так, загальновідомим є факт, що оновлення газорозподільних мереж, потребує значних інвестицій із великим строком окупності. В офіційно опублікованих фінансових звітах газорозподільних підприємств зазначається загрозовий відсоток зносу і значний період експлуатації газорозподільних потужностей, у той же час, фінансова звітність зазначених підприємств, містить дані про обсяги виплачених з прибутку дивідендів. Тобто, мова йде не про розвиток і впровадження інновацій, а про оновлення і реконструкцію газорозподільного обладнання, що відпрацювало свій термін, і, здатне спричинити аварійні ситуації і викликати негативні екологічні ефекти в найближчий час. Очевидно, все ще не до кінця відпрацьовані важелі впливу на стан газорозподільного сегменту енергетичного ринку.

Держава як і будь-яка інша складова, чи елемент, з яким стикається в процесі своєї діяльності підприємство, виконує згідно з [6, с. 41] одночасно чотири ролі:

- об'єкта забезпечення безпеки (елемент, що захищається);
- суб'єкта (засіб, механізм, спосіб) забезпечення безпеки;
- джерела загрози;
- об'єкта загрози.

Розглянемо докладніше ці ролі держави стосовно забезпечення економічної безпеки газорозподільних підприємств у реаліях української економіки.

Держава як об'єкт забезпечення безпеки представляє інтереси об'єднаного споживача, а саме: населення і підприємств, що споживають його послуги.

Виходячи з запропонованого визначення, економічна безпека газорозподільних підприємств, як і будь-яких підприємств інфраструктурної сфери, визначається спроможністю останніх надавати послуги обслуговуючого характеру (у випадку газорозподільних підприємств — послуги з газорозподілу і, в деяких випадках, постачання газу) населенню і підприємствам сфери основного виробництва в будь-якій часовій перспективі, в потрібних обсягах і якості.

Тобто, виходячи з цього визначення, впливає об'єкт, що підлягає захисту: достатня розгалуженість і

щільність газорозподільних мереж для можливості підключення нових споживачів, забезпечення безперебійності і надійності поставок газу споживачам та тарифи, що з одного боку не мають тиснути на суспільство, примушуючи шукати інші способи задоволення потреб, або відмовлятися від життєво необхідних благ, які задовольняє газорозподільне підприємство, а з іншого, позитивно впливатимуть на конкурентоспроможність підприємств-споживачів послуги.

Безперебійність і надійність поставок газу залежить від технічного стану газорозподільних мереж, фінансового стану підприємства, що визначає можливості проведення оновлення і інноваційних перетворень, вхідних цін на газ, політичних рішень і протидії економічних інтересів між різними комерційними групами, тарифів на газ для різних груп споживачів з урахуванням витрат на транспортування, зберігання, розподіл і постачання.

Технічний стан газорозподільних мереж визначається рівнем зносу останніх, в тому числі вирішенням технологічних проблем таких, як утворення гідратів, зниження втрат газу через витоки під час транспортування локальними газорозподільними мережами, запобігання виникненню аварійних ситуацій.

Щодо технічного стану, то за даними [7], більшість газотранспортних мереж Львова та області вимагають термінової модернізації, оскільки труби прокладалися 30—40 років тому і з того часу проводилися лише локальні ремонти, а заміна мереж не проводилася взагалі. І, тільки в 2013 році на капітальні ремонти газопроводів "Львівгаз" інвестував понад 26 млн гривень. Зазначено, що такі інвестиції підприємством направлені на реконструкцію вперше за весь період існування.

У річному звіті ПАТ "Донецькміськгаз" за 2012 р., складеному за МСФЗ [8, с. 37], зазначено, що ступінь зносу основних засобів на 31.12.2011 р. складала 58,67 % від первісної вартості, у т.ч. — будівель та споруд — 57,95 %, — машин та обладнання — 54,95 %, — транспортних засобів — 55,21 %, — інструменти, прилади, інвентар (меблі) — 51,91 %, — МНМА — 98,35 %, — інших — 58,8 %, тобто середній вік газорозподільного обладнання, що використовується, становить 45 років. Технічні потужності знаходяться у вкрай загрозливому стані.

В ЗУ "Про природні монополії" ст.10 пункт 1 [9] зазначено, що суб'єкти природних монополій зобов'язані забезпечувати на недискримінаційних умовах реалізацію вироблених ними товарів споживачам, а також не чинити перешкод для реалізації угод між виробниками, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, та споживачами. В той же самий час, в Постанові КМУ "Про вдосконалення державної політики регулювання цін на природний газ і тарифів на теплову енергію та забезпечення посилення соціального захисту населення під час оплати житлово-комунальних послуг" [10] на Національну акціонерну компанію "Нафтогаз України" покладено обов'язок здійснювати формування ресурсу природного газу, що використовується для потреб населення та суб'єктів господарювання, які виробляють теплову енергію, у тому числі блочних (модульних) котелень, установлених на дахові та прибудованих, що використовують його для виробництва та надання населенню послуг з опалення та постачання гарячої води, за рахунок обсягів газу власного видобутку та імпортованого природного газу. Враховуючи, перевагу на ринку природного газу для України все ще одного імпортера, можна констатувати, що норма про не допущення дискримінації не виконується, по-перше, тарифи на газ різняться для населення в залежності від наявності чи відсутності лічильників газу та обсягів річного його споживання, а, по-друге, газ, що має однакову закупівельну ціну, реалізується за різними цінами різним категоріям споживачів.

Основним засобом впливу на економічну безпеку газорозподільних підприємств як на природно-монополійний сегмент ринку є регулювання їх діяльності. В таблиці 1 наведені нормативно-правові акти, в яких сформульовані основні засади функціонування газорозподільних підприємств.

Із вступом України до Європейського Енергетичного Співтовариства почалися зміни в галузі. Спочатку був, як видно з таблиці 1, прийнятий ЗУ "Про засади функціонування ринку природного газу" [11], що передбачає демонополізацію відносин в галузі і відповідає європейським вимогам, за яким відбувся ряд змін в законодавстві. Так, НКРЕ прийнято Постанову "Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберігаючих підприємств" [14]. На жаль, через значні обсяги кредиторської заборгованості затверджені інвестиційні програми не завжди виконуються.

У 2014 році прийнято Постанову КМУ "Про вдосконалення державної політики регулювання цін на природний газ і тарифів на теплову енергію та забезпечення соціального захисту населення під час оплати житлово-комунальних послуг" [10], що передбачає підвищення тарифів на газ для усіх категорій споживачів. Для незахищених верств населення передбачена ширша за попередню програма субсидювання, однак, надання таких пільг відбуватиметься не за рахунок НАК "Нафтогаз України", що по суті зв'язувало її можливість щодо капіталовкладень у розробку нових родовищ газу, в тому числі нетрадиційних, а за рахунок бюджету. Основна мета, яка поставлена, досягти згодом повної самокупності галузі, що як зазначено в ЗУ "Про природні монополії" є одним з принципів її функціонування.

Як зрозуміло із нормативних законодавчих і регуляторних актів, наведених в таблиці 1 взаємодія менеджменту газорозподільних підприємств з державними структурами, на які покладено обов'язок управління, регулювання і контролю за зазначеними підприємствами умовно поділяється на активну і пасивну. Перша передбачає участь підприємства у прийнятті рішень, що стосуються його господарської діяльності. Так, широко описане в науковій літературі явище штучного роздудання витрат менеджментом газорозподільних підприємств через неефективне формування тарифів на основі саме витрат. Крім того, якість інвестиційних програм, що затверджуються, цілком залежить від здібностей їх розробників. Причому такий поділ дійсний лише в межах одного окремо взятого підприємства і тільки в короткостроковому періоді. При зміні керівництва, власника тощо, ті задачі, що вважалися недосяжними, можуть бути легко розв'язаними, і, навпаки.

У процесі взаємодії між менеджментом газорозподільних підприємств і державними структурами має вирішуватися суперечність між економічними інтересами підприємств, що прагнуть отримати максимально можливий прибуток на вкладений капітал, і, соціально-економічними потребами суспільства, інтереси якого представляють державні органи влади на всіх рівнях. Не правильні підходи до вирішення як стратегічних, так і тактичних завдань проявляються негативними тенденціями.

Одночасно державні структури здатні також виступати в ролі джерела і об'єкта загроз економічній безпеці. Веретеникова Г.Б. [2, с. 183], узагальнивши досвід науковців, запропонувала враховувати наступні джерела загроз економічній безпеці підприємств з боку державних структур: суперечливість різних нормативних актів у т.ч. в податковій системі, корупція та бюрократія з боку владних органів, зміна структури державних видатків, економічна невизначеність або нестабільність регулюючого законодавства,

Таблиця 1. Нормативно-правове регулювання діяльності газорозподільних підприємств

Нормативно-правовий акт	Об'єкти, що регламентуються	Державні органи, на які покладено обов'язок здійснювати управління та контроль за додержанням законодавства	Ключові моменти
1	2	3	4
Закон України «Про природні монополії» [9]	Правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні	Національні комісії регулювання природних монополій; або для окремого регіону Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопільська міська державна адміністрація; контроль здійснюється Антимонопольним комітетом України відповідно до його компетенції	Розподіл, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами входить до сфери діяльності ринків природних монополій; принципами державного регулювання виступають самокупність суб'єктів природних монополій і забезпечення прав споживачів
Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу» [11]	Державне управління, регулювання та нагляд у сфері функціонування ринку природного газу	Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади	Формування і реалізація державної політики пов'язаної з нафтогазовим комплексом
Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [12]	Визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів	Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган з питань ліцензування, уповноважені законом спеціальні колегіальні органи, спеціально уповноважені виконавчі органи рад	Плата за отримання ліцензії на право провадження певних видів господарської діяльності у нафтогазовому комплексі та сфері теплопостачання становить одну мінімальну заробітну плату
«Правила надання населенню послуг з газопостачання» Постанова Кабінету Міністрів України [13]	Регулюються відносини між газопостачальними підприємствами, газорозподільними підприємствами та фізичними особами (населенням) – споживачами газу	Контроль за дотриманням Правил здійснюють у межах своїх повноважень Міненергугілля, НКРЕ, Держспоживінспекція та Антимонопольний комітет	Газопостачальні підприємства, що здійснюють постачання природного газу на закріпленій території, не мають права відмовити споживачеві, об'єкти якого розташовані на цій території, в укладенні договору
«Про вдосконалення державної політики регулювання цін на природний газ і тарифів на теплову енергію та забезпечення соціального захисту населення під час оплати житлово-комунальних послуг» Постанова Кабінету Міністрів України [10]	Про джерела формування ресурсу природного газу, що використовується для потреб населення та суб'єктів господарювання, про регулювання тарифів на природний газ для різних категорій споживачів	НАК «Нафтогаз України», Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Міністерство соціальної політики, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	Передбачається надання Національній акціонерній компанії «Нафтогаз України» з державного бюджету компенсації різниці між цінами закупівлі та реалізації природного газу; починаючи з 2017 року державне регулювання цін здійснюється виходячи з поетапного досягнення рівня повного відшкодування витрат
Постанова НКРЕ «Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберігаючих підприємств» [14]	Визначає процедуру подання, формування, розгляду, схвалення та виконання інвестиційних програм ліцензіатів з метою визначення обґрунтованості запланованих ліцензіатом капіталовкладень	Управління цінової та тарифної політики нафтогазового комплексу	Фінансування інвестиційних програм здійснюється за рахунок амортизаційних відрахувань у повному обсязі, певної частки прибутку та інших джерел фінансування
«Про затвердження нормативів перерахування коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання гарантованих постачальників природного газу, відкритих в установах уповноважених банків, що надійшли від усіх категорій споживачів, на березень 2014 року, Постанова НКРЕ [15]	Установлює нормативи перерахування коштів на поточний рахунок ліцензіата з розподілу природного і нафтового газу	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики	За регіонами для категорій споживачів: населення коливається від 8,21 % для ПАТ «Кременчукгаз» до 40,44% для ПАТ «Миколаївгаз»; - для бюджетних установ від 0,21% для ПАТ «Київоблгаз» до 9,83% ПАТ «Чернінігвілгаз» тощо
«Про затвердження Алгоритму розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання гарантованих постачальників природного газу» Постанова НКРЕ [16]	Установлює порядок розподілу уповноваженими банками коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання гарантованого постачальника, що надходять за використаний природний газ від усіх категорій споживачів, а також механізм розрахунку гарантованими постачальниками нормативів перерахування коштів на поточні рахунки газотранспортних, газорозподільних і т.д. підприємств	Національна комісія з регулювання енергетики	Нормативи відрізняються в залежності від типів споживачів, обсягів реалізованого газу, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності

Джерело: [9— 16].

зміна тарифів на використання ресурсів (енергетичні, водні). Васильків Т.Г. згадує також надмірний рівень криміналізації і тінізації економіки, прояви концентрації (монополізації) товарних ринків, недостатнього рівня соціальної відповідальності бізнесу, існування стійкого олігархічного права власності [3, с. 6].

Вищенаведені загрози економічній безпеці підприємства з боку державних структур негативно впливають на її рівень, проявляючись як мінімум додатковими видатками на ведення бізнесу.

Як зрозуміло з вищевикладеного, державні структури мають засоби для забезпечення економічної безпеки газорозподільних підприємств, однак, якщо самі державні органи зацікавлені в діях, або, навпаки, відсутності дій в напрямі забезпечення економічної безпеки газорозподільних підприємств, то виникають значні труднощі щодо доступу населення чи підприємців до інфраструктурних послуг.

Так, у слабзорозвинених країнах, значна частина населення не має доступу до користування послугами, що надаються підприємствами інфраструктурної сфери. В Україні ж згідно з даними комітету статистики 83,3% населення одержувало в грудні 2013 року заробітну плату в розмірі до 5000 грн., а квиток в одну сторону на літак з Києва до Запоріжжя коштує від 1533 до 3065 грн. Газорозподільні підприємства у своїх звітах складених за новими МСФЗ наводять чисельність та обсяги звернень до суду із позовами на боржників, зазначають про неможливість відключити ряд неплатників. З 1 квітня 2014 року введено в дію нові тарифи, які підвищені і за послуги газорозподілу (враховуючи, що в структурі собівартості послуг і робіт, що надає газорозподільне підприємство присутня значна стаття матеріальних витрат на природний газ для технологічних потреб), не тільки для населення, а й для усіх інших категорій споживачів, що не мають, на відміну від населення, змоги отримувати субсидії. І, хоча, квиток на літак з Києва до Запоріжжя є товаром у, деякій мірі, еластичного попиту, не виключено, що газ, принаймні, як засіб опалення, перестане розглядатися, у якості доступного для населення, доходи якого не мають у найближчій перспективі тенденцій до збільшення, а можливо і для бізнесу.

Зрозуміло, що обсяг надходжень будь-якого підприємства залежить від обсягів продажу. Протягом останніх п'яти років спостерігалась нестійка тенденція до зниження імпорту природного газу, що в умовах сталості обсягів власного видобутку, вже встигло відбитися на діяльності газорозподільних підприємств і привело до погіршення їх фінансового стану.

Ситуація із забезпеченням економічної безпеки газорозподільних підприємств прямо залежить від збільшення обсягу інвестицій на оновлення, реконструкцію і модернізацію його потужностей. Непопулярне рішення влади про збільшення тарифів для усіх категорій споживачів, не тільки підпорядковане необхідності виконання вимог ЄС, а, по суті, є єдиним джерелом капіталовкладень до розробки нових родовищ видобутку газу і заміни на сучасне обладнання газорозподільних компаній, а також умовою, за якої можливо отримати кредитні ресурси на ці потреби.

Зрозуміло, що приватний капітал, завжди шукатиме шляхів задоволення власних потреб, і, тому, тільки від важливої політики держави, залежатиме в підсумку те, якого рівня досягне економічна безпека підприємств інфраструктурної галузі.

В умовах, що склалися, доцільним, вбачається:

1) вдосконалення систем надання субсидій незахищеним верствам населення та розробку механізмів забезпечення газом тих підприємств, що не зможуть замінити газ іншим паливом;

2) попередження, у зв'язку зі зміною вектору української політики з приводу перегляду джерел постачання природного газу, скорочення постачання, ймовірних наслідків для газорозподільних, газопостачальних і т.д. підприємств. Останнє має передбачати оцінку розмірів потужностей, що мають бути вивільнені, замінені, модернізовані з оглядом на далекоглядну перспективу, з метою запобігання негативному подальшому впливу на фінансове становище таких підприємств через зниження обсягів розподілу газу;

3) проведення аудитів технічного стану потужностей і в разі значного рівня зносу переорієнтації напрямів використання прибутку в бік покращення таких показників;

4) запровадження систем страхування ризиків виникнення аварійних ситуацій.

ВИСНОВКИ

Наукова новизна одержаних результатів полягає в доведенні визначальної ролі держави при формуванні системи економічної безпеки газорозподільних підприємств як підприємств інфраструктурної сфери, враховуючи, що основна місія діяльності підприємства полягає у забезпеченні потреб населення і підприємств сфери основного виробництва в послугах інфраструктурного характеру. Пріоритетність ролі держави пояснюється безальтернативністю монопольному становищу таких підприємств. Тому без державного втручання, що безумовно матиме чіткі межі, не можливе досягнення економічної безпеки останніх у будь-якій часовій перспективі. Держава має створити умови, за яких соціальна відповідальність за дії приватних підприємців, у руках яких в останні роки опинилися майже усі газорозподільні підприємства, стане пріоритетом їх діяльності. Розкрито основну місію держави при формуванні підходів до розробки концепції забезпечення економічної безпеки газорозподільних підприємств, що полягає у вирішенні суперечності між приватними інтересами надавачів інфраструктурної послуги та потребами українського суспільства в конкурентноспроможній на внутрішньому і світовому ринку продукції і доступних для населення життєво важливих послугах.

Подальші дослідження мають проводитися в напрямі пошуку шляхів вдосконалення формування тарифів на газорозподіл як один з інструментів досягнення економічної безпеки підприємств.

Література:

1. Закон України "Про основи національної безпеки України" № 964-IV від 19.06.2003 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Веретенникова Г.Б. Дослідження зовнішнього середовища як джерела загроз економічній безпеці підприємства. / Г.Б. Веретенникова. — Бізнес-Інформ. Рубрика: Економіка підприємства. — № 11. — 2012. — С. 182—185.
3. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення / Т.Г. Васильців. — Львів: Аврал, 2008. — 384 с.
4. Міщенко С.П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці / С.П. Міщенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2011. — № 2. — С. 190—195.
5. Вихристюк О.С. Нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємств / О.С. Вихристюк // Наукові праці МАУП. — 2010. — Вип. 2 (25). — С. 231—236.

6. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков — М.: Издательство "Ось-89", 2007. — 208 с.

7. На капітальні ремонти газопроводів "Львівгаз" інвестував понад 26 млн гривень. / За даними ПАТ "Львівгаз" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://www.lvivgaz.lviv.ua/index.php?name=news&op=view&id=306>

8. Річна інформація емітента цінних паперів за 2012 рік / Донецькміськгаз. — 2013 р. — 81 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: http://www.gaz.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=11

9. Закон України "Про природні монополії" № 1682-III від 20.04.2000: станом на 02.03.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682-14/page2>

10. Постанова КМУ "Про вдосконалення державної політики регулювання цін на природний газ і тарифів на тепло-енергію та забезпечення посилення соціального захисту населення під час оплати житлово-комунальних послуг" №81 від 25.03.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/81-2014-%D0%BF>

11. Закон України "Про засади функціонування ринку природного газу" від 8.07.2010 р. № 2467-VI: станом на 16.10.2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2467-17>

12. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" № 1775 — III від 1.06.2000 р.: станом на 23.02.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>

13. Постанова КМУ "Правила надання населенню послуг з газопостачання" від 9.12.1999 №2246: станом на 03.04.2014 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2246-99-%D0%BF>

14. Постанова НКРЕ "Про затвердження Порядку формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберігаючих підприємств". № 2255 від 28.11.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1502-11>

15. Постанова НКРЕ "Про затвердження нормативів перерахування коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання гарантованих постачальників природного газу, відкритих в установах уповноважених банків, що надійшли від усіх категорій споживачів, на березень 2014 року" № 154 від 21.02.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://www.nerc.gov.ua/?id=9649>

16. Постанова НКРЕ "Про затвердження Алгоритму розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання гарантованих постачальників природного газу" від 08.02.2012 р. № 1000 зі змінами, що вносяться Постановою від 23.01.2014 р. № 47 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1445-12>

References:

1. The Verhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On National Security of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 18 May 2013).

2. Veretennykova, H.B. (2012), "The study of the environment as a source of threats to economic security company", *Biznes-Inform*, vol. 11, pp. 182—185.

3. Vasylytsiv, T.H. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia te mekhanizmy*

zmitsnennia [Economic Security of Ukraine: the strategy is to strengthen mechanisms], Avral, L'viv, Ukraine.

4. Mischenko, S.P. (2011), "Conceptual aspects of economic security companies in a market economy", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, vol. 2, pp. 190—195

5. Vykhrystiuk, O.S. "Regulatory support regulation of economic security", *Naukovi pratsi MAUP*, vol. 2 (25), pp. 231—236.

6. Gaponenko, V.F. Bespal'ko, A.L. Vlaskov, A.S. (2007), *Jekonomicheskaja bezopasnost' predpriyatij. Podhody i principy* [Economic safety of enterprises. Approaches and Principles], Moscow, Russia.

7. Publichne aktsionerne tovarystvo "L'vivhaz" (2014), "Na kapital'ni remonty hazoprovodiv "L'vivhaz" investuvav ponad 26 mln hryven", available at: <http://www.lvivgaz.lviv.ua/index.php?name=news&op=view&id=306> (Accessed 5 February 2014).

8. Donetsk'mis'khaz (2013), "Richna informatsiia emitenta tsinnykh paperiv za 2012 rik", available at: http://www.gaz.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=11. (Accessed 5 March 2014).

9. The Verhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On natural monopolies", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682-14/page2> (Accessed 2 March 2014).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On improving public policy regulating natural gas prices and tariffs for thermal energy and strengthening social protection in the payment of utility services", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/81-2014-%D0%BF> (Accessed 25 March 2014).

11. The Verhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "Principles of the natural gas market", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2467-17> (Accessed 25 March 2014).

12. The Verhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine On licensing certain types of activities", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1775-14> (Accessed 3 April 2014).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (1999), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Terms of service-gas supply", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2246-99-%D0%BF> (Accessed 3 April 2014).

14. National Commission for Energy Regulation (2011), "Regulation Resolution of the National Commission for Energy Regulation "On approval of the investment programs of formation gas distribution, gas distribution, gas transmission and gas-saving enterprises", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1502-11> (Accessed 3 April 2014).

15. National Commission for Energy Regulation (2014), "Regulation Resolution of the National Commission for Energy Regulation "On approval of the transfer of funds from current accounts with special use of guaranteed natural gas suppliers, public institutions authorized banks received from all categories of consumers in March 2014", available at: <http://www.nerc.gov.ua/?id=9649> (Accessed 3 April 2014).

16. National Commission for Energy Regulation (2012), "Regulation Resolution of the National Commission for Energy Regulation " On approval of the algorithm of distribution of funds received for current accounts with special use of guaranteed suppliers of natural gas", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1445-12> (Accessed 23 January 2014).

Стаття надійшла до редакції 10.04.2014 р.